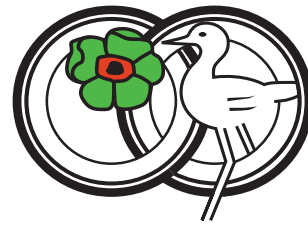
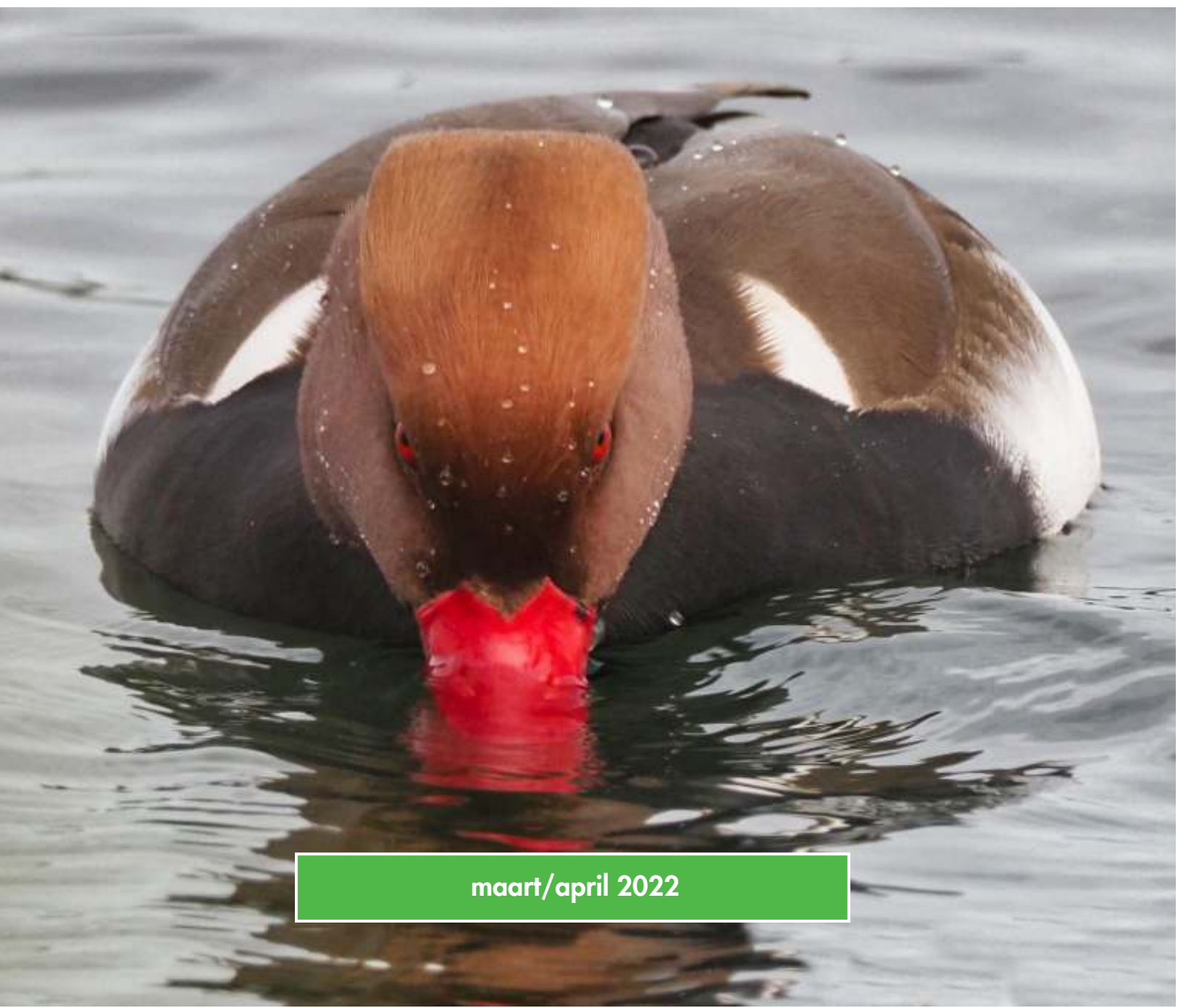

Jaargang 49 - nummer 2
Observatie is een uitgave van
Landschapsvereniging
De Kringloop Linne
www.dekringlooplinne.nl

LANDSCHAPSVERENIGING
De Kringloop Linne

Observatie

maart/april 2022

Colofon

Voorzitter:

Jan Hermans, Hertestraat 21, 6067 ER Linne, 0475-462440

Secretariaat:

Marij Vossen, Bisschop Lindanussingel 4,
6041 LV Roermond, 0475-317501
secretariaat@dekringlooplinne.nl

Penningmeester:

Tom Storcken, Haverterweg 46, 6118 EC Nieuwstadt, 046-4854110

Het doel van de vereniging

*Landschapsvereniging
"De Kringloop" stelt zich
ten doel tezamen het
landschap te verkennen in
al zijn facetten en
zodoende liefde te kweken
voor natuur en heem.*

Bestuursleden:

Toos Bakker, Mgr. Nolensstraat 2, 6061 GK Posterholt, 0475-403801
Ans Homburg, Burton Jostweg 7, 6041 PG Roermond, 0475-531002
Lei Hulbosch, Op het Kuilken 12, 6067 AK Linne, 0475-463239
vacature
Website: www.dekringlooplinne.nl

Redactie:

Jan Hermans, Ans Homburg, Marianne Vos
Vormgeving: Piëtro Cuypers
Observatie verschijnt zes keer per jaar
Kopij inleveren: redactie@dekringlooplinne.nl
Drukker: Editoo B.V. te Arnhem

De redactie is niet verantwoordelijk voor de inhoud van de artikelen en behoudt zich het recht voor om in overleg met de auteur artikelen in te korten. Overname van artikelen is toegestaan met bronvermelding.

Doe mee aan onze Observatie!

Abonnement / lidmaatschap:

Het lidmaatschap bedraagt minimaal € 12,- per jaar; over te maken op rekeningnummer: IBAN NL70INGB0004709759 ten name van "Landschapsvereniging De Kringloop". Het lidmaatschap wordt stilzwijgend verlengd, tenzij dit schriftelijk bij de secretaris of penningmeester wordt opgezegd vóór 1 december.

Werk ook mee aan Observatie en stuur uw foto's, artikelen, observaties, wetenswaardigheden of natuurbelevingen op naar: redactie@dekringlooplinne.nl
Uiterste inleverdatum kopij volgen- de Observatie: 1 april 2022

Zie ook op de website het huishoudelijk reglement en ons privacybeleid (AVG)

Verenigingslokaal / binnenactiviteiten:

Centrale ruimte van Basisschool Triangel
Linnerhof 36, 6067 EJ Linne tel. 0475-462321

Buitenactiviteiten: deelname geschiedt altijd op eigen risico.

Inhoud

- 3 Afscheid Marianne Vos - Jan Hermans
- 4 Linnenaren in oude ansichten - René Theunissen
- 5 Lezing broedvogels in de Peel - Het Bestuur
- 6 Vogelcursus 2022 - Lei Hulbosch
- 7 Voorjaarsexcursie Isenbruch-IJzerenbos-Hohbruch - Tom Storcken
- 8 Geheimen van de Hazelaar - Jan Hermans
- 10 Het kalkmoeras bij de Middelsgraaf in Susteren - Tom Storcken
- 12 Op de knieën voor Mosbloempjes - Marianne Vos
- 14 Broedbiologie van de Draaihals - Leo Koster
- 15 MijnB&B's - Rudolf de Korver
- 16 Observatie van...twee insecten en een spin - Marianne Vos

Foto omslag: Krooneend, Netta rufina (foto: Huub Loete)

Afscheid Marianne Vos

Met grote verslagenheid, maar vooral met ongeloof hebben we zeer onverwachts afscheid moeten nemen van ons redactielid Marianne Vos die op maandag 7 februari jl. plotseling is overleden.

Veel leden in onze vereniging kenden Marianne; bij lezingen, excursies en cursussen was ze altijd present, enthousiast, behulpzaam, vriendelijk en voor iedereen toegankelijk zowel voor nieuwkomers als voor trouwe bezoekers. Marianne functioneerde als een soort "ambassadeur" van onze vereniging, want overal waar ze kwam vertelde ze enthousiast over de gepresenteerde lezingen of de waarnemingen en uitleg tijdens excursies, altijd 'gewapend' met tasje en camera, om momenten vast te leggen; mensen die de Kringloop nog niet kenden, werden door een enthousiast verhaal van haar gestimuleerd om toch vooral lid te worden van onze vereniging.

Bovenal was Marianne een gepassioneerd natuurliefhebber en fotografe. Als lid van de redactie van Observatie voelde ze zich als een vis in het water. Van haar observaties en natuurontmoetingen deed ze altijd verslag in ons tijdschrift en hoe! Ze had een vlotte pen, haar artikelen waren altijd prettig leesbaar, taalkundig juist, ter zake, doorspekt met de haar kenmerkende humor en nooit oppervlakkig.

Wanneer ze een onderwerp had uitgekozen werd dat van tevoren goed bestudeerd, las ze alles wat haar daarover ter beschikking stond, vormde haar eigen mening en ging aan de slag.

Marianne blonk vooral uit door een zeldzame passie om haar natuurbelevissen en observaties vast te leggen in fantastisch, persoonlijk getinte opnamen. Een door haar gefotografeerde regenworm gaf een bepaalde schoonheid prijs, die je van tevoren nog niet zo had gezien. Haar aandacht verschoof in de loop van de fotografie-ontwikkeling die ze doormaakte,

naar het kleine, het onbeduidende, het detail. Ze was niet snel tevreden met het resultaat en fotografeerde net zolang tot de foto's haar konden bekoren. Op die wijze liet ze ons allemaal genieten van wonderbaarlijk fraaie opnamen, meestal voorzien van een passend commentaar. Dit soort bijdragen gaan we nu zo node missen..

Afgezien van haar natuurpassie heb ik haar gelukkig vele jaren mogen leren kennen en meemaken als een trouwe metgezel, altijd bereid om mee te gaan ongeacht weer, afstand of omstandigheden. Ze genoot zichtbaar van voor haar onbekende plekjes. Ze was de ideale excursie kompaan, steeds behulpzaam, altijd goed voorbereid. Behalve haar passie voor de natuur, toonde ze ook grote interesse en belangstelling voor literatuur, kunst en klassieke muziek. Daarover had ik vaak met haar onvergetelijke en geanimeerde gesprekken. Dat alles ga ik zo verschrikkelijk missen.. Marianne heeft nu onze fysieke wereld verwisseld voor een andere, maar haar geest en passie blijven

onder ons. Zij verwacht dat we dat in haar zin voort zullen zetten. Gelukkig heeft ze haar archief natuurfoto's aan ons nagelaten; daar zullen we in Observatie dankbaar gebruik van blijven maken, want zo blijft de herinnering aan Marianne levendig en is ze op een andere manier toch bij ons altijd aanwezig en met ons verbonden. Een ieder die Marianne gekend en meegemaakt heeft wensende we kracht en sterkte om te kunnen accepteren dat ze niet meer fysiek onder ons verblijft. Marianne wij zijn zo dankbaar dat jij in onze vereniging en in de redactie zo'n bijzondere rol hebt gespeeld; dankbaar dat we zo hebben mogen genieten van jou als mens, je vriendschap en hulpvaardigheid. Vergeten zullen we je nooit en wellicht is het zoals je het misschien zelf opgemerkt zou hebben: "Ich bin nicht tot, ich tausche nur die Welten..."

Namens het bestuur en redactie van "Landschapsvereniging De Kringloop"
Jan Hermans

Linnenaren in oude ansichten

Biggenmarkt Deurne

Biggenmarkt Asten

door René Theunissen

In vroeger jaren had vrijwel elk gezin een of enkele varkens die met afval uit de keuken en de tuin werden vetgemest en in het najaar (november was slachtmaand) door een huisslachter werden geslacht en verwerkt tot worst, karbonaadjes en “huidvleis”. Tegenwoordig vindt de productie en verwerking van onder andere varkensvlees op bijna industriële wijze plaats. En ook de handel in vleesvarkens is groot-schalig en vaak op contractbasis. Hoe anders was dit 60-70 jaar geleden. Op bijgaande foto zien we Harrie Janssen uit Linne, vader van Rein Janssen (Breeweg Linne) die op de biggenmarkt in Deurne probeert een stevige big te kopen van een Brabantse varkensboer. Het vervoer van de biggen ging in grote manden aanvankelijk achter op de bromfiets en later met een kleine vrachtwagen. Rechts op de foto, achter de mand, staat Piet Cleutjens, een neef van Harrie Janssen, die moest helpen bij het vervoer. De tweede foto is gemaakt op de biggenmarkt in Asten, Noord Brabant, in de jaren 1950. Helemaal rechts weer veehandelaar Harrie Janssen. In het midden twee Brabantse varkensboeren. En helemaal links Rein Houwen uit Linne, zwager van Harrie Janssen en ook ingeschakeld voor het laden en lossen van de biggen.

Met dank aan Rein Janssen uit Linne voor het beschikbaar stellen van de foto's.

Lezing broedvogels in de Peel

Op vrijdag 25 maart verzorgt Landschapsvereniging “De Kringloop” een lezing over de “Broedvogels van de Peel, in verleden, heden en in de toekomst”. De lezing zal gegeven worden door de heer Boena van Noorden en begint om 20.00 uur in de centrale ruimte van Basisschool Triangel, Linnerhof 36 te Linne. Noteer deze datum in uw agenda, ook niet-leden zijn van harte welkom.

Bioloog Boena van Noorden is onder meer vrijwillige Wetland-Wacht en houdt zich bezig met de actieve bescherming van vogels en hun leefgebieden in de Peelvenen. Zijn werkgebied is de Grootte Peel, de Deurnese Peel en de Mariapeel. Voor de bescherming van wetlands werkt Vogelbescherming Neder-

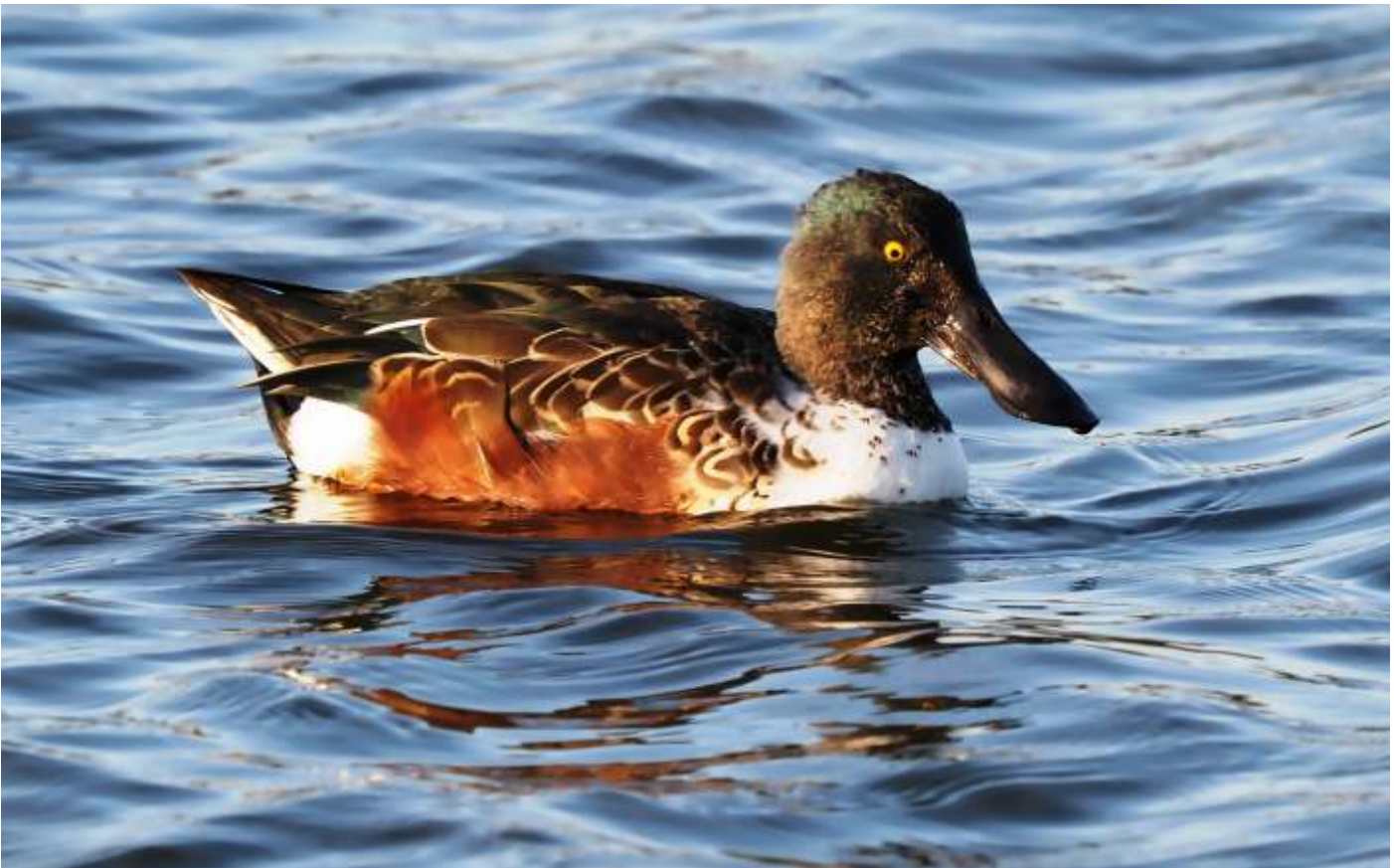
land samen met een effectief systeem van vrijwilligers: het netwerk van WetlandWachten. De ongeveer 85 WetlandWachten in Nederland fungeren als ogen en oren in het veld. Ze houden ‘hun’ wetland in de gaten en ondernemen actie als er bedreigende ontwikkelingen voor natuur zijn. Verder stimuleren ze lokale en regionale beschermingsactiviteiten waar mogelijk.

Boena van Noorden geeft vanavond een kijkje in de ontwikkeling van de broedvogelbevolking van de Peel gedurende de laatste 200 jaar. De lezing gaat over de metamorfose die de Peel de laatste twee eeuwen heeft ondergaan. Er is in die periode waarschijnlijk meer veranderd dan in de 2000 jaar daarvoor. Deze gedaanteverwisseling van het

landschap heeft ook een enorme invloed op de vogelbevolking in de Peel gehad. Gedurende deze tocht door de tijd blijken er gaandeweg vogelsoorten af te haken en te verschijnen. Er wordt stilgestaan bij historische oorzaken van het komen en gaan van Peelvogels, waarbij het verdwijnen van de Goudplevier niet ongemerkt is gebleven. Natuurbeschermers van het eerste uur deden al aan het begin van de 20e eeuw pogingen om deze karakteristieke veensoort te behouden. Hoe dat in zijn werk ging, zal tijdens de lezing worden verteld.

Het Bestuur

Raadpleeg ook onze website:
www.dekringlooplinne.nl

Slobbeend, *Spatula clypeata* (foto: Huub Loete)

Vogelcursus 2022

door Lei Hulbosch

Na twee jaar van onderbreking door Corona kunnen we hopelijk de draad weer op pakken en organiseert Landschapsvereniging "De Kringloop" weer een vogelcursus, die dit jaar voor de 29e keer wordt gehouden. We bezoeken de gebieden die voor 2020 al op de planning stonden.

De gidsen zijn er weer in geslaagd om een programma samen te stellen voor de vogelcursus beginners en gevorderden. Het thema voor de beginners is natuurlijk het leren herkennen van veldkenmerken en geluiden van de meest algemene vogels in eigen omgeving.

Tijdens deze cursus en de excursies zullen we extra aandacht schenken aan de onderscheidende kenmerken van deze soorten; kennis van zang en roep speelt daarbij een belangrijke rol. Dit jaar behandelen wij de "Bosvogels" en start de cursus dan ook wat later in het seizoen.

De cursusgebieden en cursusdata voor 2022 zijn:

Informatieavond op vrijdag 1 april om 19.30 uur in de centrale ruimte van basisschool Triangel te Linne. Tijdens deze informatieavond zullen wij aan de hand van het cursusboekje op een aantal aspecten van het herkennen van vogels ingaan.

Vier ochtend excursies:

-zondag 3 april, Landgoed Hoosden, in St. Odiliënberg

-zondag 17 april, IJzeren Bos en Hohbruch te Isenbruch

-zondag 1 mei, Munnichsbos, in 't Reutje te St. Odiliënberg

-zondag 8 mei, Meinweg, Vlodrop Station in Vlodrop

Hier sluiten wij de cursus af met een kop koffie.

De startplaatsen worden op de eerste cursusdag vrijdag 1 april bekend gemaakt.

De excursies starten precies om 8.00 uur.

Wees dus op tijd en goed gekleed, want het kan 's morgens nog flink koud zijn.

U kunt zich voor de vogelcursus zowel schriftelijk als telefonisch opgeven bij Lei Hulbosch (tel.

0475-463239) of via e-mail: cursussen@dekringlooplinne.nl.

De kosten voor de cursus bedragen € 15,- voor leden en € 25,- voor niet-leden van

"De Kringloop". Deelnemers die zich aanmelden voor de beginnerscursus en die niet in bezit zijn van het Beginnersboek betalen € 10,- extra in verband met de kosten van het dikke (in kleur) uitgebrachte Beginnersboek.

Het cursusgeld vooraf overmaken op rekening: NL70ING-B0004709759 ten name van Landschapsvereniging de Kringloop onder vermelding "Vogelcursus 2022".

De opgave moet geschieden vóór 27 maart. Indien op deze dag het cursusgeld niet binnen is, behoort U niet tot de deelnemers en ontvangt U ook geen uitnodiging.

Rest ons U nog een fijne, gezellige, maar vooral leerzame cursus toe te wensen, namens de gidsen: Jan Hermans, Leo Koster en Tom Storcken.

Raadpleeg ook onze website: www.dekringlooplinne.nl.

Koolmees, Parus major (foto: Nicky Hulbosch)

Voorjaarsexcursie naar Isenbruch-IJzerenbos-Hohbruch (Dld.)

door Tom Storcken

Op zondag 24 april organiseert Landschapsvereniging De Kringloop Linne een voorjaarsexcursie naar Isenbruch-IJzerenbos-Hohbruch, met als thema onder andere vogels. **We starten om 9.00 uur vanaf de Engelbertstrasse te Isenbruch (Dld) naast huisnummer 1.** In de bocht ligt een parkeerplaats in het weiland. Komend vanuit Nieuwstadt Haverterweg, Kreisstrasse K1 oversteken: grens oversteken naar Isenbruch. Komend vanuit Susteren: richting Nieuwstadt, na ca 200 mtr bij wegsplitsing linksaf IJstraat, vervolgens de Duitse grens passeren en dan ziet U links Isenbruch, vervolgens Engelbertstrasse inrijden. De excursie duurt ongeveer 2,5 uur.

Oorspronkelijk was een wandeling gepland in het gebied "De Geleenbeek en de Vloedgraaf". Deze excursie kan echter niet doorgaan in verband met wegwerkzaamheden in de directe omgeving, waardoor de aanrijroute niet mogelijk is en parkeren in de omgeving slecht mogelijk blijkt. Deze wandeling zal dan ook verschoven worden naar een ander jaar.

Het gebied ligt tussen IJzerenbos bij Susteren en Schalbruch. Er lopen paden tussen velden en (natte) weilanden, afgewisseld met bos en afwateringsbeekjes, waardoor soms verrassende waarnemingen mogelijk zijn.

Het Hohbruch is een beschermd roofvogelgebied, dat op Duits grondgebied ligt. Hier staan ook enkele schuilhutten voor het observeren van wild. Vroeger stroomde er een oude arm van de Maas, vandaar dat het hele gebied iets lager ligt en daarom kan het af en toe nogal modderig zijn. De Buizerd komt regelmatig voor maar ook Vos en Ree. Het hoeft dus niet zo te zijn dat we alleen maar op vogels gaan letten. Met een beetje geluk

kunnen we misschien al genieten van de Nachtegaal, maar Grote bonte specht en Groene specht zullen we zeker te horen of te zien krijgen. Daarnaast hopelijk veel zangvogels. Als het niet te nat is zullen we ook een stukje door het IJzerenbos lopen en daar op zoek gaan naar planten zoals Bosanemoon, Slanke sleutelbloem en Gevlekte aronskelk. We kunnen, als het weiland waarin de paddenpoel van Life Project Ambition ligt niet onder water staat, hier ook een kijkje gaan nemen, op zoek naar onder andere Geelbuikvuurpad en Vroedmeesterpad. Bijzonder is dat in het IJzerenbos een zevental verschillende grondsoorten samenkomen: kalkgronden, leemgronden, rivierklei, zandgronden, kleigronden, loss en zavel.

Stefan Gillissen heeft ongeveer vier jaar geleden een stukje in een krant geschreven over het kalkmoeras dat tussen Susteren en Schalbruch langs de Middelsgraaf waarschijnlijk zal worden aangelegd: het gaat

dan over zeven hectaren. Voorheen was het gebied drooggelegd voor akkerbouw. Na uitvoering van de werkzaamheden (nog niet alles is al uitgevoerd) wordt er een bijzondere flora verwacht, maar de hoop is dat er ook zeldzame vogels en steltlopers het gebied in zullen trekken. Uit onderzoek bleek dat er een grote kalkafzetting was bij het IJzerenbos. De kalkexploitatie was begin 20ste eeuw op haar hoogtepunt. Afhankelijk van tijd en weersomstandigheden komen we misschien nog langs dit gebiedje. Dus mensen, noteer deze ochtend in uw agenda en zorg dat u tijdig aanwezig bent. De excursie staat onder leiding van Tom Storcken. Zorg voor stevige schoenen of laarzen, want het kan hier nogal nat en modderig zijn. Ook veldgidsen, loep, camera en verrekijker zijn aan te raden. Ook niet-leden zijn van harte welkom.

Raadpleeg onze website:
www.dekringlooplinne.nl

Isenbruch (foto: Toos Bakker)

Geheimen van de Hazelaar

Hazelaar habitus (foto: Marianne Vos)

door Jan Hermans

De Hazelaar (*Corylus avellana*) is een struik met geheimen die ik al jaren volg om ze te ontrafelen. Doordat ik enkele struiken in mijn tuin heb staan, kan ik dagelijks in de seizoenen de ontwikkeling volgen. Wat me vooral bezig hield is het feit dat uit de hele kleine bloemen, die steeds vroeger gaan bloeien (vaak al december en januari), soms wel vijf grote noten te voorschijn komen in de herfst. Hoe is dat mogelijk? Hier een aantal van mijn bevindingen.

Onder natuurlijke omstandigheden groeien Hazelaars in de ondergroei, als struiklaag, in bossen, maar meestal vind je ze aan bosranden. Daar fleuren ze al vroeg in het jaar de boszomen op met lichtgele kat-

jes op nog kale takken. Na tien jaar zijn de struiken pas volwassen en gaan ze vrucht dragen. Bij de Hazelaar zitten mannelijke en vrouwelijke bloemen apart aan dezelfde struik: botanisch noem je dat eenslachtig en eenhuizig.

Mannelijke bloemen

Knoppen die mannelijke bloemen produceren zijn grijsgroen behaard. De bloeiwijze is in de vorm van hangende katjes. Een bijzonder moment is de verschijning van de katjes uit de knop. Dat gebeurt al in de herfst, als kleine opgeheven vingertjes komen ze te voorschijn. In koude winters staat de ontwikkeling van de katjes even stil, maar wanneer het warmer wordt groeien ze verder. De katjes kunnen twaalf

centimeter lang worden. Ze zijn dan rijp en geven hun stuifmeel (pollen) af aan de lucht. De Hazelaar is een windbestuiver. Uit de knop waar de katjes uitkomen ontwikkelt zich een takje met de bloeiwijze aan de top. Na de bloei vallen de katjes op de grond en blijft er een takje achter.

Vrouwelijke bloemen

Knoppen die vrouwelijke bloemen bevatten zijn glimmend en glad. Bloeiende vrouwelijke bloemen verschijnen aan de top van een knop als kleine parse draadjes, die er prachtig uitzien bij vergroting onder een loep. Tijdens de bloei heb ik verschillende knoppen open gemaakt. In een knop zitten meerdere bloemen. Elke bloem bestaat

uit een vruchtbeginsel en vier rode stempeldraden, die per tweetal een soort vorkje vormen.

Als de bloemen bloeien, dan zijn de vruchtbeginsels nog weinig ontwikkeld en daardoor moeilijk te tellen. In de praktijk vond ik vijf noten per cluster, dus ik vermoed dat er nul tot vijf vruchtbeginsels in een knop zitten. Om de bloemen te bevruchten is kruisbestuiving noodzakelijk.

Van bloem tot vrucht

Bij het in de lengte doorsnijden van een knop met vrouwelijke bloemen, zie je harige bladschubjes met in het midden de kelkschubjes van de bloem. Na de bloei groeit uit de knop ook een takje, dat als een soort telescoop naar buiten schuift en om de vijf centimeter een blad laat ontstaan. De vruchtbeginsels zitten op de top van het jonge takje. De bladeren ontluiken eerst, alvorens de vruchtbeginsels zich verder gaan ontwikkelen. Dat duurt enige maanden en voor die tijd zitten de vruchtbeginsels min of meer opgesloten tussen de bladschubben. De noten ontwikkelen zich in de zomer en zijn rond september rijp.

Gasten

Tijdens mijn speurtochten rondom de Hazelaar kwam ik in de bloemen twee soorten gallen tegen. Een bepaalde galmijt legt haar eieren in de knop van de vrouwelijke bloem. Hierdoor vindt verstoring van het groeiproces plaats en ontstaat er een apart gevormd, maar mooi 'Hazelnootroosje'. Zo'n 'roosje' heeft een diameter van acht tot tien millimeter en wordt veroorzaakt door de Hazelaarrondknopmijt (*Phytoptus avellanae*). De galmijten leven tussen de knopschubben. Ook kan het tijdens de bloei van de mannelijke katjes problematisch zijn. Er is een specifiek op Hazelaar levende galmug, de Springende hazelaargalmug (*Contarinia corylina*) die in de herfst eieren legt tussen de bloemschubben van de katjes.

Hazelaar-mannelijke katjes (foto: Marianne Vos)

Hazelaar-vrouwelijke bloemen (foto: Marianne Vos)

Hiermee geïnfecteerde katjes gaan peervormig opzwellen.

Het observeren van de Hazelaar levert leuke verrassingen op. Dat geldt voor alle soorten in de natuur, wanneer je er de tijd voor

neemt en er aandacht voor hebt. De Hazelaar is een interessante struik, die al vaak in milde winters een voorschot neemt op de komende lente. Een teken dat een nieuw seizoen weer van start gaat....

Het kalkmoeras bij de Middelsgraaf in Susteren

door Tom Storcken

Voor meer informatie: zie eerdere publicaties in Observatie van maart/april 2019; Voorjaarsstocht IJzerenbos 28-04-2019; Isenbruch-Hohbruch van januari/februari 2021.

8 april 2021. Zoals zo vaak loop ik een rondje vanaf Isenbruch door het Hohbruch, een stukje langs de Middelsgraaf en dan via het IJzerenbos weer terug naar huis. Tot aan de Middelsgraaf zie ik behalve overvliegende Boerenzwaluwen, niets bijzonders. Bij de grens moet ik even door wat modder lopen en kom dan bij het ‘nieuwe kalkmoeras’ langs de Middelsgraaf. Een paar minuten geleden dacht ik een Tureluur te horen, maar dat kan toch niet? Omdat de weilanden rondom het nieuwe gebied te nat zijn en ik daarvoor de verkeerde schoenen draag, kan ik alleen langs de Middelsgraaf lopen. Dan hoor ik inderdaad de Tureluur op het ondergelopen, afgegraven deel langs de beek. Hier staat sinds de winter een laagje water met hier en daar nog een eilandje. De Tureluur heeft rode poten, een gevlekte borst en de snavelaanzet is ook rood. Het is in de namiddag en ik besluit om zo snel mogelijk naar huis te lopen, de fiets te pakken, telescoop mee te nemen en terug te komen. Eenmaal terug bij het bruggetje over de Middelsgraaf richting Gulickshof, zijn Bontbekplevier, Gele kwikstaart en Oeverloper te zien. De Bontbekplevier is toch wel bijzonder met zijn oranjezwarte snaveltje. Daarnaast ook Bosruiter en Tureluur. Ik zie diverse Kieviten en Witte kwikstaarten. Omdat ik toch nog benieuwd ben wat ik bij de grens heb gezien, ga ik nog wat verder richting het sluisje. En daar zwemt inderdaad een Zomertaling (mannetje) en een Wintertaling. Voordat ik de Zomertaling zag, was het droge

rateltje al te horen. Mijn dag kan niet meer stuk.

9 april 2021. Het is nog vroeg in de ochtend als ik gewapend met telescoop, verrekijker en notitieboekje door het IJzerenbos op de fiets richting Middelsgraaf ga. Onderweg wordt ik al aangehouden door Ton, een natuurfilmer en nog twee mensen die vragen of ik ook naar de Kemphanen ga kijken. Ze vertellen dat iemand gisteren op waarneming.nl een aantal meldingen heeft geplaatst van Kemphanen. Eenmaal aangekomen bij de Middelsgraaf staan vijf personen, gewapend met telescoop of verrekijker, fotoapparaat enzovoort, al naar vogels te speuren. Vanaf het fietspad zijn ze al te zien: Witte kwikstaart, twee Casarca's, Kleine plevier, Kieviten en Waterhoen. Verderop en in het water zit een mannetje Pijlstaart en lopen enkele mannetjes Kemphanen. Bij de Pijlstaart zijn duidelijk de verlengde middelste staartpenne te zien en de smalle, witte, doorlopende streep van de hals naar de oorstreek. De mannetjes Kemphanen zijn iets groter dan de Tureluur, het is net alsof de mantelveren op de rug een soort kuifje vormen. De bovendelen zijn ze grotendeels geschubd. Een Wintertaling en Grauwe ganzen zwemmen op het water. Een Bosruiter foerageert in de modder. Verderop fluiten Zwartkop en Fitis.

21 april 2021. Vandaag weer te voet voor een ‘normaal’ rondje Hohbruch-Middelsgraaf-IJzerenbos. Bij de grens loopt in een weiland een Ooievaar. Hij is geblesseerd aan een van de poten maar is wel in staat om zijn kostje bij elkaar te scharrelen. Bij de grens zingt een Nachtegaal. Het uiteindelijke doel is natuurlijk weer de Middelsgraaf om vandaag misschien weer iets nieuws te zien. Uiteraard zitten er diverse Kieviten, drie Canadese ganzen en een Ree. In de modder

lopen diverse Kleine plevieren op zoek naar voedsel. Dan komt ook nog een Groenpootruiter aangevlogen, zijn vluchtroep is goed te horen. Verderop laat de Veldleuwerik zich in de lucht goed zien en horen.

27 april 2021. Fietsend door het IJzerenbos vertelt Ton mij dat een kennis van hem de Koekoek wel gezien, maar nog niet gehoord heeft. Dat is eigenaardig, want de meeste mensen horen hem wel, maar zien hem niet of zelfs nooit. De Koekoek was tot nu toe de grote afwezige, waarschijnlijk vanwege de kou.

28 april 2021. Vandaag weer op de fiets via IJzerenbos naar de Middelsgraaf. Kieviten en Nijlganzen lopen bij het water van het ondergelopen ‘kalkmoeras’ bij de Middelsgraaf. Vanaf een afstand laat de Koekoek zich vandaag wel horen. Door het lage water zijn drie Zwarte ruiters goed te zien. Ze zijn al volledig in zomerkleed wat ook betekent dat ze fijne witte spikkels op de bovenzijde hebben. De poten zijn nu zwart terwijl ze in de winter rode poten hebben. Wat opvalt is dat deze vogels in dieper water voedsel zoeken dan de Tureluur. Vlakbij loopt nog een Groenpootruiter. Twee Grote gele kwikstaarten en een Bosruiter foerageren in de modder. Ook enkele Kleine plevieren zijn aanwezig.

29 april 2021. Naast de soorten die ook gisteren te zien waren zijn vandaag aanwezig: Bosruiter, Tureluur, Wilde eend, Huiszwaluwen en Boerenzwaluwen, foeragerende Holenduiven en een rustende Grote mantelmeeuw. Achter mij op een paaltje zit een mannetje Roodborsttapuit.

5 mei 2021. Onderweg op de fiets vliegt een Ooievaar tegen de wind in over me heen. Er staat nog steeds in een groot deel van het gebied water. Eenmaal aangekomen zie ik mannetje Roodborsttapuit en

Kalkmoeras IJzerenbos (foto: Ans Homburg)

Grasmussen op takken zitten. Op en rond het water zitten Grauwe ganzen, Nijlganzen. Huiszwaluwen zijn op zoek naar insecten. Een groep Kleine mantelmeeuwen met juveniele eerste en tweedejaars zitten op een droog stukje grond. Verder nog een foeragerende Tureluur, Groenpootruiters en Kleine plevier. Aan de achterkant van het gebied, achter de Rietkraag in een weiland met struiken en bomen aan een zijde, zie ik een mooie Reebok met volgroeid gewei. Daarnaast fourageren twee Canadese ganzen en twee Nijlganzen. In een dode boom zitten vijf Blauwe reigers en daar tussendoor lopen maar liefst zes Ooievaars. En dat alles is te zien in één oogopslag!

12 en 13 mei. Van het water op het kalkmoeras is nog zo'n 20% over. Wat resteert zijn grote modderplas en enkele kleinere waterplassen. Nieuw in dit gebied zijn nu drie paartjes Bergeenden en enkele Krakeenden. Rondom in de Rietkragen zitten Kneu en Geelgors terwijl er ook nog twee Ooievaars

rondstruinen.

20 mei 2021. Er staat steeds minder water, ondanks de regen. De steltlopers en eenden bestaan alleen nog uit Kieviten, Bergeenden en Grauwe ganzen. Aan de andere kant van de Middelsgraaf liggen een paar grasvelden en ingezaaide velden. Ik meen daar iets te horen dus loop ik er naartoe. Nog eens goed luisteren en inderdaad: de kwartelslag van het mannetje is goed te horen. Het is de eerste keer dat ik hier een Kwartel hoor. Deze Kwartel nestelt op de grond meestal tussen gewassen. Hij is zelden te zien, omdat hij zich goed verstoppt en weinig vliegt.

31 mei 2021. Op de valreep nog een leuke waarneming. Tijdens een ochtendwandeling zie ik op de prikkeldraad naast het kalkmoeras een Kneu, een paartje Roodborsttapuit en een vogel waar ik toch even goed naar moet kijken. Is het een Grauwe klauwier? De onderkant is geelwit met een geschubd patroon en de oogstreep is een beetje bruin. De overige kleuren zijn minder fel dan bij het manne-

tje. Duidelijk dus een vrouwtje Grauwe klauwier.

Het verschil van waarnemingen met het jaar 2021 is wel heel groot. Zeker wat betreft het aantal steltlopers en eenden. We zullen natuurlijk moeten afwachten wat het komende jaar in petto heeft, met name in eventuele droge periodes. Opvallend is hoe snel vogels hun habitat vinden in een nieuw gebied. Een paar soorten, zoals Bontbekplevier, Kemphaan, Zomertaling en Pijlstaart blijven slechts enkele dagen, terwijl Tureluur, Kleine plevier, Groenpootruiter en Bosruiter enkele weken blijven.

In het verhaal, geschreven door Stefan Gillissen in de krant in 2020, over het kalkmoeras bij Susteren wordt de verwachting uitgesproken, dat er in de toekomst bijzondere planten zullen bloeien en er misschien veel steltlopers zijn. Wat dit laatste betreft is april en mei 2021 in ieder geval al goed en hebben we misschien al een mooi in-kijkje gehad voor wat de toekomst brengt.

wijziging datum Jaarvergadering

Aan de leden,

Kievit (foto: Huub Loete)

In verband met de wegens Corona uitgestelde lezing van 25 februari 2022, wordt de **algemene jaarvergadering doorgeschoven naar vrijdag 25 maart 2022.**

De agenda voor deze vergadering staat in Observatie nr.1 jan/febr. 2022 op pag. 15.

De jaarvergadering wordt gehouden in de centrale ruimte van Basisschool Triangel Linnerhof 36 te Linne.

De jaarvergadering begint om 19.00 uur.

Na de jaarvergadering volgt om 20.00 uur de lezing van Boena van Noorden over “Broedvogels in de Peel”, zie aankondiging in deze Observatie. Raadpleeg ook onze website.

Wij hopen u allen weer te ontmoeten.

Het Bestuur

Op de knieën voor Mosbloempjes

Mosbloempjes (foto: Marianne Vos)

In 1638 werd in Amsterdam de Hortus Medicus opgericht ten behoeve van de apothekers en medici in de stad. Al na enkele jaren was de tuin tot buiten Europa beroemd om zijn grote variatie aan geneeskundige planten. Kruiden waren van levensbelang; ze dienden immers als grondstof voor medicijnen. Artsen en apothekers bestudeerden de planten vaak ter plekke en de laatste beroepsgroep legde in de tuin hun examens af.

Het assortiment geneeskrachtige planten groeide gestaag: al enkele jaren na de opening van de Hortus werden er bijna 800 geneeskrachtige planten geteld. Ze waren bijeengebracht door uitwisseling van zaden en jonge planten, alsmede kennis, met apothekers en andere plantenskundigen door geheel Europa bij wie de Hortus in hoog aanzien stond.

Een van die contacten was de Italiaan Michelangelo Tilli (1655-1740). Na een steile carrière als Dokter in de Medicijnkunst en Professor in de Plantkunde aan de Universiteit van Pisa, publiceerde hij in 1723 zijn levenswerk; de 'Catalogus Plantarium Horti Pisani'. In de catalogus beschreef hij de meer dan 4500 cultuurplanten die het Plantarium van Pisa herbergde. Hij droeg het werk op aan Groothertog Cosimo III di Medici.

Een tijdgenoot die grote bekendheid kreeg omdat hij als eerste doordrong tot het geheim der schimmels, was Piëtro Antonio Micheli. Hij was als botanicus in vaste dienst bij bovengenoemde Groothertog en had grote bewondering voor de brede vakkennis van Michelangelo Tilli.

Op zijn voorspraak bij de Groothertog, werd de naam Tilli voor altijd verbonden aan een plant van bescheiden omvang, maar daarom niet minder interessant. In die tijd was het gebruikelijk om flora en fauna een Latijnse naam te geven, die gewoonlijk een simpele verta-

ling was van de uiterlijke kenmerken: het Latijnse Crassus betekent dik of vlezig. Het betreffende plantje behoort tot de vetplanten, ofwel Crassulaceae. De bloeiwijze is onopvallend en de blaadjes zijn inderdaad dik, vlezig en glanzend. Het plantje wat wij inmiddels kennen als Mosbloempje, kreeg de naam *Crassula tillaea*, waarmee professor Michelangelo Tilli de eer kreeg die hem volgens Piëtro Antonio Micheli toekwam.

Op een warme voorjaarsdag lopen we met z'n tweeën langzaam, diep gebogen, aan de karig begroeide oevers van waterplassen. We kruipen op de knieën over kerkpleinen, begraafplaatsen en dorpspleinen, de blik naar de bestrating gericht. Vragen van omwonenden en wandelaars 'wat dóet u eigenlijk?' worden genegeerd. Wij kruipen verder en juichen zo bescheiden als maar mogelijk is bij het ontdekken van een rijtje zeer kleine, donkerrode plantjes, die niet of nauwelijks boven de bestrating uitsteken. Oh, wat zijn ze klein en wat zijn ze prachtig! Bestaat er iets mooiers, iets boeienders? Nee, op dit moment beslist niet.

Op een volgend plein hoeven we geeneens te zoeken; het typerende dieprood van Mosbloempjes springt ons als het ware tegemoet! Mosbloempjes en nog eens Mosbloempjes! Het zijn er honderden, nee, het zijn er duizenden! Het is een fantastische aanblik!

Ze pronken bescheiden tussen straatkeien, tussen plavuizen, vestigen zich daar, waar veel reuring is; voetgangers, geparkeerde auto's, spelende kinderen, wandelpaden. Mosbloempje wil met voeten getreden en overreden worden door gewichtige personenwagens. Een vrachtwagen op z'n tijd is ook zeer welkom. Extreme droogte en felle zon? Daar is ze dol op! Hoe droger en heter, hoe beter ze zich voelt. Ze verkleurt dan van bloedrood naar

een onwaarschijnlijke, prachtige kleur helderrood. Na een regenbui verdwijnt het rood en wordt ze groen. Ook als groene planten zijn Mosbloempjes beslist het bekijken waard. Alle groen-rode mengtinten, op weg naar roodkleuring of juist omgekeerd zijn fascinerend. Dat geldt vooral daar, waar deze kleurschakeringen tezamen voorkomen.

Mosbloempje wordt één tot vijf centimeter hoog en maakt deel uit van een selecte groep 'kleinste planten van Nederland', die alle op zichzelf een floristische specialiteit vormen. Mosbloempje is een pionierssoort die een voorkeur heeft voor licht beschaduwde, matig voedselarme, vochtige grond en open, stenige plaatsen, die 's zomers sterk uitdrogen. De bloeitijd van het eenjarige Mosbloempje is van april tot september. Het Floron verspreidingskaartje toont aan dat het aantal locaties van dit van oorsprong inheemse plantje na 1980 flink is toegenomen.

De meest comfortabele houding om Mosbloempjes of *Crassula tillaea* - goed te bekijken, is op de knieën zittend of languit liggend. Het gebruik van de meervoudsvorm is niet toevallig; het plantje prefereert groepsvorming. Eenmaal gezien - en daarmee bedoel ik écht gezien, dus van zeer dichtbij of via een loep met aandacht bekeken, zult u haar bij een volgende ontmoeting ongetwijfeld onmiddellijk herkennen. De combinatie van standplaats, kleur, vorm en zeer geringe afmeting, maakt een onuitwisbare indruk op de geïnteresseerde toeschouwer.

Broedbiologie van de Draaihals

Draaihals, *Jynx torquilla* (foto: Huub Loete)

door Leo Koster

Tijdens het Draaihalsproject op de Meinweg, kwam mij ter ore dat er een rapport geschreven was over de broedbiologie van de Draaihals. “Het Rapport over het broedsel van de Draaihals in het Staatsnatuurreservaat De Meynweg te Herkenbosch jaar: 1979”, is geschreven door G.M. Driessen en voorzien van prachtige pentekeningen van H. Wijnhoven. Eind december 2021 kwam ik in het bezit van dit uit 57 eenzijdige bladzijden bestaande, groene rapport. Voorin in dit rapport is een kunstig eigendomsmerkje geplakt in de vorm van een tekening van onze voorzitter de heer J. Hermans. Wat staat op dit eigendomsmerk? Een Boomkikker, een Blauwvleugelsprinkhaan, het mannetje van de Weidebeekjuffer, een Waterlelie, een onbekend bloempje en een onbekende grassoort alsmede ex libris uit de boeken van J. Hermans. De schrijver beschrijft een succesvol broedgeval van de Draaihals,

zijn eerste bezoekje was op 15 april 1979, het laatste op 5 juli 1979. Tijdens zijn 13 bezoekjes heeft hij 51 uren geobserveerd en 543 waarnemingen van de Draaihals gedaan. Van 3 juli op 4 juli 1979 zelfs een overnachting van meer dan 20 uren in zijn schuilhutje van 135 bij 135 bij 135 cm. De heer Driessen houdt op een uiterst zorgvuldige wijze het wel en wee van de Draaihalzen bij. De nestholte betreft een dode afgebroken berk met een doorsnee van 30 cm en op een hoogte van een meter. Hij ziet dat de volwassen vogels hun eigen nestholte uithakken in de zachte berk en het hout uit de holte verwijderen. Op 31-05-1979 lagen 4 eieren op ongeveer 30 cm diepte in de berk. Via zijn schuilhutje kan hij op 1.70 meter de berkenstronk in de gaten houden. Een notitieblok wordt vol geschreven, een goede kijker Zeiss 15x60 zorgt voor een perfect beeld en er wordt gefilmd. Zo ziet hij dat er tussen het vrouwtje en het mannetje verschil bestaat door de dwarsbanden op de staart, één heeft 5 dwarsban-

den gescheiden door 4 smalle bruine dwarsbandjes, de ander heeft 2 smalle donkerbruine dwarsbandjes. De jongen hebben bruinkleurige-, de volwassen gele poten. De kleur van de tong is rozerood en bij de volwassen zeker acht cm lang. Tijdens mijn eigen observaties in 2021 met betrekking tot een geslaagd broedgeval van de Draaihals op de Meinweg zat ik ongeveer 40 meter van de nestkast, ik heb behalve het veelvuldige kikikikiki, geen andere geluiden gehoord. Volgens Driessen piepen zowel de ouders als de jongen, de jongen maken een geluid als van het tingelen van kleine klokjes, ook het geluid kef-kef, de grotere jongen maken een ratelend geluid met een hoge frequentie wat lijkt op dat van een sabelsprinkhaan. De jongen worden gevoerd met mieren, mierenitjes, mierenlarven, mierenpoppen, lege schalen van de mierenpoppen worden samen met stukjes hout en ontlasting verwijderd uit de nestholte. De auteur denkt dat de jongen mierenpoppen uitpersen

zodat een lege schaal achterblijft. Na ongeveer 50 meter van de nestholte laten ze de ontlasting met eventuele ander spul vallen. Bij het aanvliegen met voedsel wordt ook wel eens met de kop geschud, waarschijnlijk om de rondkruipende mieren af te schudden. De ouders hebben ook wel eens een grassprietje of een vlinder in de snavel. Omdat Driessen zo dicht bij de nestholte zit hoort hij gefladder, het slaan met poten of met de snavel van de jongen tegen de binnenkant van de nestholte of onderlinge ruzies. De jongen krijgen verschil-

lende soorten miereneieren gevoerd, ook twee soorten mieren; een zwartkleurige, de ander roodkleurig. Bij het lawaaiige geluid van overvliegende militaire vliegtuigen kruipen de jongen terug in hun holte. Op 1 juli 1979 hebben de jongen al het volwassen kleed, drie dagen later zijn 5 jongen in de nestholte zichtbaar, maar er moeten er meer in zitten. Op 5 juli 1979, tussen 08.50 uur en 09.15 uur, vliegen 8 Draaihalzen uit de nestholte, in de holte zitten nog 3 jongen. Ze moeten boven op elkaar gezeten hebben.

De jongen op de grond hippen als Huismussen. De uitgevlogen jongen roepen vanuit berken, de in de nestholte verblijvende jongen antwoorden hierop. Om 10.35 uur vliegt de negende Draaihals uit, de laatste twee heeft de auteur niet zien uitvliegen. Het hierboven vermelde broedgeval op de Meinweg is bijna 43 jaar geleden opgetekend. Over mijn observaties m.b.t. het succesvolle broedgeval van de Draaihals op de Meinweg in 2021 schrijf ik misschien een volgende keer.

Mijn B&B's

Tekst en foto's: Rudolf de Korver

Een paar jaar geleden kreeg ik voor mijn verjaardag mijn eerste B&B. Gelukkig was het een goede, één met veel mooie bamboe buisjes. Ik heb hem aan de oostmuur van mijn huis opgehangen en het werd direct een groot succes. Daarom heb ik er zelf ook nog twee gemaakt, één voor thuis en één voor de volkstuin. Als je veel in de natuur bent weet je wel wat bamboestruiken in het bos te vinden. Dat is uitstekend materiaal voor een bijenhotel.

Tot nu toe neemt het aantal bijen ieder jaar toe. Het eerste bijenhotel heeft nu een bezetting van 90%. Zo'n hoge bezetting heb ik nog nooit ergens gezien. In ieder buisje zitten minstens drie kamertjes. Dus grof geschat zijn er nu meer dan 2000 gasten in mijn B&B's. De bijen sluiten de buisjes meestal af met klei maar ook wel met zandkorreltjes plus hars. En er zijn zelfs bijen die (bloem)blaadjes gebruiken. (zie foto)

Eén van de eerste bijen die uitkomen is de Gehoornde metselbij. Bij zonnig weer in maart vlogen er soms wel 30 mannetjes rond die de vrouwtjes opwachten als ze uitkomen. Ze vallen dan vaak gepaard op de grond en ik moet dan erg oppassen waar ik loop. Het blijft de hele zomer interessant wat er allemaal rond zoemt. De laatste soor-

Bamboebuisjes als B&B

ten gaan door tot eind augustus. Maar er zijn ook de profiteurs. De eerste winter is er een specht bezig geweest. Helaas de volgende zomer koolmezen. Nu hangt het gaas er constant voor en ziet alles er nog gaaf uit.

Er zijn ook koekoeksbijen die snel een eitje afzetten als de hard werkende bij even weg is.

Maar de meest fascinerende ongenode gast is wel een sluipwesp met een legboor van ruim twee cm.

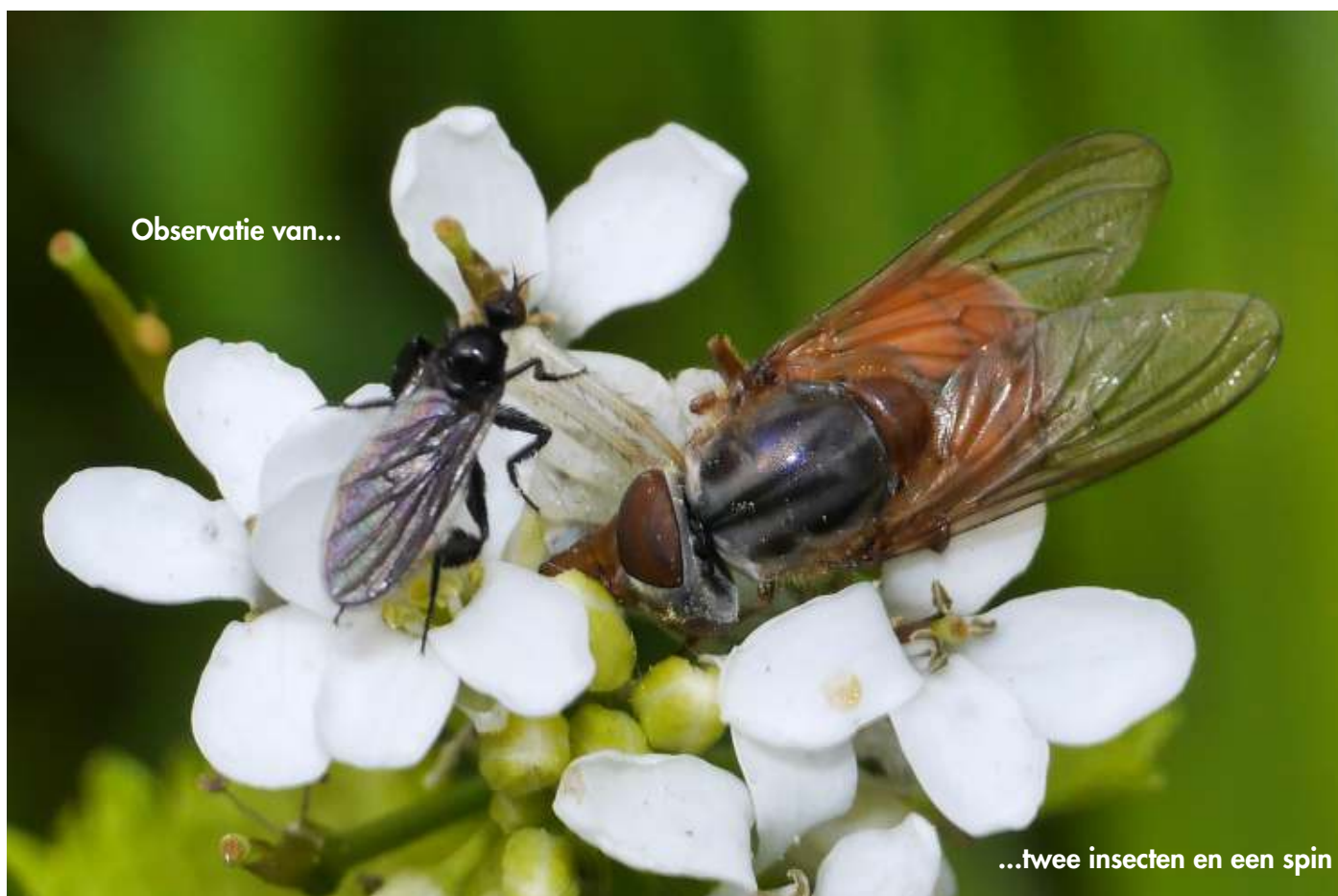
Gehoornde metselbij

Aan het achterlijf heeft ze een schede om de legboor, die uiterst dun en gevoelig is, te beschermen. Ze kan de legboor uitklappen en was dagen bezig met aftasten van het bijenhotel. Als ze dan soms een mogelijkheid vond om dieper naar binnen te dringen ging die legboor helemaal naar binnen om een eitje te leggen.

Waarom mijn B&B zo succesvol is weet ik niet. Een warme muur op het oosten vinden de bijen zeker fijn. Over het algemeen willen of kunnen solitaire bijen niet verder vliegen dan zo'n 200 meter. Bij mij zijn dat dan tuintjes, plantsoenen en een stukje groenstrook langs de Wirosingel.

Ik denk dat ik binnenkort nog een keer het bos in ga om bamboe te knippen. Want hoe meer bijtjes hoe meer vreugd.

Indien onbestelbaar retour: De Kringloop Linne, Burton Jostweg 7, 6041 PG Roermond

Het slanke, zwarte insect links op Look-zonder-look is een Maartse vlieg, die geen vlieg is maar een mug. Het andere insect is een Gewone snuitvlieg: een zweefvlieg die vanwege haar snuit tot de uitzonderingen behoort binnen de zweefvliegen.

Het gaat niet goed met de snuitvlieg, want ze wordt leeggezogen door een kameleonspin, waarvan nog net enkele pootjes in het midden van de foto te zien zijn. Kameleonspinnen verschuilen zich graag aan de onderkant van onder andere schermbloemen. Zodra er een insect landt, slaan ze dwars door de bloemen toe. En als er twee tegelijk landen, is het grootste insect de pineut.

Foto en tekst: Marianne Vos

LANDSCHAPSVERENIGING De Kringloop Linne

